# ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ WALTER VAN GERVEN της 18ης Μαΐου 1994 *

*Κύριε Πρόεδρε,*
*Κύριοι δικαστές,*

1. Η Επιτροπή άσκησε ενώπιον του Δικαστηρίου δύο προσφυγές με τις οποίες ζητεί να αναγνωριστεί ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, εκδίδοντας διάφορες κανονιστικές διατάξεις χωρίς προηγουμένως να τις κοινοποιήσει στην Επιτροπή υπό μορφή σχεδίου, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών [1].

**Η οδηγία 83/189/ΕΟΚ**

2. Σκοπός της οδηγίας αυτής είναι να προλάβει τη λήψη μέτρων ισοδυνάμων προς ποσοτικούς περιορισμούς του εμπορίου ως αποτέλεσμα της εκδόσεως εκ μέρους των κρατών μελών τεχνικών κανονιστικών διατάξεων σχετικών με τα προϊόντα. Το μέσο που επελέγη για την επίτευξη του σκοπού αυτού είναι η υποχρέωση των κρατών μελών να κοινοποιούν στην Επιτροπή όλα τα σχέδια τεχνικών κανόνων και να μην εκδίδουν την οικεία ρύθμιση πριν την παρέλευση ορισμένης προθεσμίας, κατά τη διάρκεια της οποίας η Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν γνώση του σχεδίου και να διατυπώσουν παρατηρήσεις, εάν κρίνουν ότι το σχεδιαζόμενο μέτρο απειλεί να παρεμβάλει εμπόδια στο εμπόριο. Μια πρώτη τροποποιητική οδηγία εκδόθηκε το 1988 [2] και μια δεύτερη μόλις προσφάτως, τον Μάρτιο του τρέχοντος έτους [3].

Η Επιτροπή προσάπτει στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών ότι δεν τήρησε τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας. Στα άρθρα αυτά, οι υποχρεώσεις των κρατών μελών ορίζονται ως εξής:

«Άρθρο 8

1. Τα κράτη μέλη αμέσως ανακοινώνουν στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα, εκτός αν πρόκειται απλώς για

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — Οδηγία 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών (ΕΕ L 109, σ. 8).

2 — Οδηγία 82/182/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1988, περί τροποποιήσεως της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών (ΕΕ L 81, σ. 75).

3 — Οδηγία 94/10/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Μαρτίου 1994, που τροποποιεί σημαντικά για δεύτερη φορά την οδηγία 83/189/ΕΟΚ για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών (ΕΕ L 100, σ. 30).

πιστή εισαγωγή διεθνούς ή ευρωπαϊκού προτύπου, οπότε αρκεί μια απλή ενημέρωση σχετικά με το εν λόγω πρότυπο. Επίσης απευθύνουν στην Επιτροπή σύντομη ανακοίνωση των λόγων που καθιστούν αναγκαία την κατάρτιση ενός τέτοιου τεχνικού κανόνα, εκτός αν οι λόγοι αυτοί εμφαίνονται ήδη στο σχέδιο.

(...)

Άρθρο 9

1. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 2 που ακολουθεί, τα κράτη μέλη αναβάλλουν, κατά έξι μήνες από την ημερομηνία της ανακοίνωσης που αναφέρεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, την έγκριση ενός σχεδίου τεχνικού κανόνα, εφόσον η Επιτροπή ή άλλο κράτος μέλος εκφέρουν, πριν από την πάροδο τριών μηνών από την εν λόγω ημερομηνία, λεπτομερώς αιτιολογημένη γνώμη, με την οποία κρίνεται αναγκαία η τροποποίηση του σχεδιαζόμενου μέτρου ώστε να εξαλειφθούν ή να περιορισθούν τα εμπόδια που το μέτρο αυτό θα μπορούσε, ενδεχομένως, να δημιουργήσει στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών.

2. Η προθεσμία που αναφέρεται στην παράγραφο 1 είναι δωδεκάμηνη, αν πριν από την πάροδο τριών μηνών από την ανακοίνωση που αναφέρεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, η Επιτροπή γνωστοποιήσει την πρόθεσή της να προτείνει ή να εκδώσει οδηγία για το θέμα αυτό.

(...)»

**Η διοικητική προδικασία**

3. Με την προσφυγή που άσκησε με δικόγραφο της 26ης Ιανουαρίου 1993 (C-52/93), η Επιτροπή προσάπτει στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών ότι προέβη στις 9 Οκτωβρίου 1990 στην τροποποίηση XIII του κανονισμού PVS περί προδιαγραφών ποιότητας για τους βολβούς ανθέων (ίριδας, κρίνου) χωρίς προηγουμένως να την κοινοποιήσει υπό μορφή σχεδίου. Στις 31 Ιουλίου 1991 η Επιτροπή απέστειλε έγγραφο οχλήσεως στις αρχές των Κάτω Χωρών, οι οποίες υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους στις 4 Νοεμβρίου 1991. Η Επιτροπή τους απηύθυνε τότε αιτιολογημένη γνώμη κατά την έννοια του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΟΚ στις 18 Μαΐου 1992, στην οποία δόθηκε απάντηση στις 23 Ιουλίου 1992.

Με την προσφυγή που άσκησε με δικόγραφο της 9ης Μαρτίου 1993 (C-61/93), η Επιτροπή βάλλει κατά τριών ρυθμίσεων των Κάτω Χωρών:

1) Μιας αποφάσεως της 16ης Ιανουαρίου 1989 περί μετρητών κιλοβατωρών, η οποία τροποποίησε βασιλικό διάταγμα του 1970, που είχε εκδοθεί κατ' εφαρμογή του νόμου του 1937 περί μέτρων και σταθμών. Ως προς αυτή την απόφαση, η Επιτροπή απέστειλε στις 16 Οκτωβρίου 1989 έγγραφο οχλήσεως στο

Βασίλειο των Κάτω Χωρών, το οποίο υπέβαλε τις παρατηρήσεις του στις 17 Νοεμβρίου 1989. Η Επιτροπή εξέδωσε τότε αιτιολογημένη γνώμη στις 30 Οκτωβρίου 1991, στην οποία δόθηκε απάντηση στις 13 Ιανουαρίου 1992.

2) Μιας αποφάσεως της 24ης Αυγούστου 1988, με την οποία τροποποιήθηκε η κανονιστική απόφαση περί των προδιαγραφών αντοχής φιαλών για αναψυκτικά. Έγγραφο οχλήσεως απεστάλη στις 27 Οκτωβρίου 1989 και αιτιολογημένη γνώμη στις 2 Απριλίου 1991. Η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών απάντησε με έγγραφο της 9ης Ιουλίου 1991.

3) Μιας αποφάσεως της 21ης Οκτωβρίου 1988, που τροποποίησε απόφαση περί της συστάσεως, της κατατάξεως, της συσκευασίας και της επιθέσεως ετικετών στα παρασιτοκτόνα. Έγγραφο οχλήσεως απεστάλη ομοίως στις 9 Φεβρουαρίου 1990 και αιτιολογημένη γνώμη στις 2 Απριλίου 1991. Η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών απάντησε με έγγραφο της 9ης Ιουλίου 1991.

4. Τα έγγραφα οχλήσεως της Επιτροπής της 16ης Οκτωβρίου 1989 (μετρητές ηλεκτρισμού), της 27ης Οκτωβρίου 1989 (φιάλες), της 9ης Φεβρουαρίου 1990 (παρασιτοκτόνα) και της 31ης Ιουλίου 1991 (βολβοί ανθέων) είναι σχεδόν ταυτόσημα. Η Επιτροπή εφιστά την προσοχή της Κυβερνήσεως των Κάτω Χωρών επί της εθνικής διατάξεως τεχνικής φύσεως, αντίγραφο της οποίας επισυνάπτει στο έγγραφό της. Παρατηρεί ότι, μολονότι η διάταξη αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 83/189, δεν αποτέλεσε αντικείμενο κοινοποιήσεως, υπό μορφή σχεδίου, σύμφωνα με το άρθρο 8 της οδηγίας, και δεν ανεστάλη η έκδοσή της, σύμφωνα με το άρθρο 9. Καταλήγει επομένως ότι πρόκειται «περί προφανούς περιπτώσεως μη τηρήσεως των υποχρεώσεων που η αναφερθείσα οδηγία επιβάλλει στα κράτη μέλη (...) συνεπεία της οποίας τα εν λόγω μέτρα πρέπει να ανασταλούν αμέσως». Εξάλλου, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, όπως διευκρίνισε στην υπ' αριθμό 86/C 245/05 [4] ανακοίνωσή της, «θεωρεί ότι η παράβαση αυτή της διαδικασίας έχει ως συνέπεια ότι η τεχνική αυτή ρύθμιση δεν παράγει τα έννομα αποτελέσματά της και επομένως δεν μπορεί να αντιταχθεί προς τρίτους». Κατά συνέπεια, η Επιτροπή, «σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης, καλεί την Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών να της κάνει γνωστές τις παρατηρήσεις της επί της απόψεως την οποία είχε την τιμή να της εκθέσει (...)», επιφυλασσόμενη της δυνατότητας να εκδώσει εν συνεχεία αιτιολογημένη γνώμη.

Στην περίπτωση των μετρητών ηλεκτρισμού, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών αναγνώρισε ότι είχε λησμονήσει να κοινοποιήσει το σχέδιο αποφάσεως σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει η οδηγία, αλλά επισήμανε ότι η ρύθμιση είχε αποσταλεί στην Επιτροπή με άλλη ευκαιρία. Παρατήρησε, επιπλέον, ότι η νέα ρύθμιση ήταν ευνοϊκότερη για την κυκλοφορία των προϊόντων απ' ό, τι η προηγούμενη. Στην περίπτωση των βολβών ανθέων αναγνώρισε ομοίως το σφάλμα του, αλλά αντέτεινε ότι τυχόν ανάκληση της ρυθμίσεως θα είχε ως συνέπεια να δημιουργηθεί ολέθριο κενό νόμου. Στις περιπτώσεις των φιαλών και των παρασιτοκτόνων η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών δεν απάντησε στα έγγραφα οχλήσεως.

4 — ΕΕ C 245, σ. 4.

5. Με τις αιτιολογημένες γνώμες της, η Επιτροπή διαπιστώνει εκ νέου ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών παρέβη τις υποχρεώσεις του να κοινοποιήσει τα σχέδια των τεχνικών ρυθμίσεων και να αναστείλει την έκδοσή τους μέχρι τη λήξη της προθεσμίας που ορίζει η οδηγία. Η Επιτροπή αναπτύσσει κυρίως την άποψη ότι καμία ρύθμιση η οποία εκδίδεται χωρίς προηγουμένως να κοινοποιηθεί κατά το άρθρο 8 της οδηγίας 83/189 δεν μπορεί να καταστεί εκτελεστή έναντι τρίτων δυνάμει του νομοθετικού συστήματος του ενδιαφερομένου κράτους μέλους. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η αρχή αυτή έχει καθιερωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου περί του αμέσου αποτελέσματος των οδηγιών και αποτελεί την ανάλογη εφαρμογή είτε του ρητού «Nemo auditur turpitudinem suam allegans» (αιτιολογημένες γνώμες της 30ής Οκτωβρίου 1991 και της 18ης Μαΐου 1992) είτε της απαγορεύσεως του «Venire contra factum proprium» (αιτιολογημένες γνώμες της 2ας Απριλίου 1991). Η Επιτροπή καταλήγει ότι, «για να τεθεί τέρμα στην κατάσταση αυτή, το επίδικο μέτρο θα έπρεπε να ανασταλεί. Εν συνεχεία, θα μπορούσε να κοινοποιηθεί υπό μορφή σχεδίου». Καλεί τέλος το Βασίλειο των Κάτω Χωρών να «λάβει τα απαιτούμενα μέτρα, ώστε να συμμορφωθεί προς την παρούσα αιτιολογημένη γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών».

Με τις απαντήσεις του στις αιτιολογημένες γνώμες, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών αναγνωρίζει ότι οι αποφάσεις έπρεπε να έχουν κοινοποιηθεί υπό μορφή σχεδίου, παρατηρεί ότι δεν είναι πάντοτε εύκολο να γίνει η διάκριση μεταξύ τεχνικού και μη τεχνικού κανόνα και αναλαμβάνει τη δέσμευση να αποφύγει παρόμοια σφάλματα στο μέλλον. Ωστόσο, αρνείται να ανακαλέσει τις αποφάσεις, με το αιτιολογικό ότι δεν συνιστούν εμπόδια για το εμπόριο (μετρητές ηλεκτρισμού, φιάλες, παρασιτοκτόνα), πράγμα που η Επιτροπή δεν αμφισβητεί, και ότι τυχόν ανάκληση θα δημιουργούσε απευκταίο κενό νόμου.

**Η έγγραφη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου**

6. Τα αιτήματα που διατυπώνει η Επιτροπή στις προσφυγές της είναι απλά, αφού μπορούν να συνοψισθούν στο αίτημα αναγνωρίσεως της παραβάσεως των άρθρων 8 και 9 της οδηγίας και καταδίκης του καθού στα δικαστικά έξοδα. Ωστόσο, επίκεντρο της συζητήσεως δεν παύει να αποτελεί το πρόβλημα της αναστολής των επιδίκων ρυθμίσεων. Όπως και στις αιτιολογημένες γνώμες της, η Επιτροπή αναπτύσσει την άποψη ότι η εθνική ρύθμιση που δεν έχει κοινοποιηθεί προηγουμένως υπό μορφή σχεδίου δεν μπορεί να αντιταχθεί προς τρίτους και φαίνεται να καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η παραβίαση εξακολουθεί να υφίσταται, εφόσον, «για να τεθεί τέρμα στην κατάσταση αυτή, το επίδικο μέτρο θα έπρεπε να ανασταλεί. Εν συνεχεία, θα μπορούσε να κοινοποιηθεί υπό μορφή σχεδίου».

Ανεξαρτήτως των ιδιαιτέρων πραγματικών επιχειρημάτων που αφορούν καθεμία από τις επίμαχες αποφάσεις, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών αμφισβητεί, με τα υπομνήματα αντικρούσεως, το περιεχόμενο των προσφυγών της Επιτροπής. Από το γεγονός ότι εξ αρχής αναγνώρισε ότι ήταν σφάλμα του που παρέλειψε να κοινοποιήσει τα σχέδια των ρυθμίσεων και ότι είχε ενημερώσει την Επιτροπή περί των αποφάσεών του για το μέλλον, συνάγει ότι το μόνο συμφέρον που έχει η Επιτροπή στη συνέχιση της διαδικασίας περί αναγνωρίσεως της παραλείψεως είναι η έκδοση αποφάσεως επί του ζητήματος αρχής ότι η ρύθμιση που έχει εκδοθεί χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση δεν μπορεί να αντιταχθεί προς τρίτους και

ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να αναστείλουν την εκτέλεση της ρυθμίσεως αυτής, ενόσω δεν έχει κοινοποιηθεί. Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών καταλήγει ότι συντρέχει «κατάχρηση» της διαδικασίας περί αναγνωρίσεως παραβάσεως και επιχειρεί να αποδείξει γιατί, κατά τη γνώμη του, η θέση της Επιτροπής δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

Με τα υπομνήματα απαντήσεως, η Επιτροπή αντικρούει τις κατηγορίες αυτές και ισχυρίζεται ότι δεν υπερέβη τα όρια των εξουσιών της ασκώντας τις προσφυγές, το αντικείμενο των οποίων προσδιορίζεται από τα αιτήματα και μόνο. Οι λόγοι που στηρίζουν τα αιτήματα αυτά, και τους οποίους αμφισβητούν οι Κάτω Χώρες, αναφέρθηκαν μόνο και μόνο για να υπενθυμίσουν τον σκοπό και το περιεχόμενο των διατάξεων της οδηγίας 83/189.

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των προσφυγών, όπως οροθετήθηκε ανωτέρω, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών εκφράζει τις αμφιβολίες του, στα υπομνήματα ανταπαντήσεως, ως προς το ζήτημα εάν τα αιτήματα, μετά από αυτή την προσαρμογή τους, πρέπει να γίνουν δεκτά. Οι παραβάσεις για τις οποίες κατηγορείται δεν είναι παρά απλές παραλείψεις που συνέβησαν εδώ και αρκετά χρόνια. Επιπλέον, πρόκειται μόνο για παραβάσεις διαδικαστικών κανόνων, εφόσον δεν προβλήθηκε κανείς ισχυρισμός περί παραβάσεως του άρθρου 30 της Συνθήκης. Καταλήγοντας, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών υποστηρίζει ότι οι προσφυγές είναι απαράδεκτες ή, τουλάχιστον, αβάσιμες και ζητεί να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

**Τα σχετικά με την οδηγία 83/189 νομολογιακά προηγούμενα**

7. Πριν προβώ στην εξέταση του βασίμου των προσφυγών, πρέπει να υπενθυμίσω τις λίγες εκείνες περιπτώσεις στις οποίες το Δικαστήριο επιλήφθηκε ζητήματος σχετικού με την οδηγία 83/189. Πράγματι, στις περιπτώσεις αυτές τέθηκε το ζήτημα εάν η εθνική ρύθμιση που δεν έχει κοινοποιηθεί προηγουμένως μπορεί να αντιταχθεί προς τρίτους.

Επί της πρώτης υποθέσεως εκδόθηκε απόφαση στις 2 Αυγούστου 1993 [5]. Η Ιταλική Δημοκρατία είχε εκδώσει διάταγμα που είχε αρχικώς σκοπό να μεταφέρει μια οδηγία στο εθνικό δίκαιο, αλλά τελικώς δεν είχε αυτό το αποτέλεσμα. Επειδή το διάταγμα αυτό περιείχε τεχνικούς κανόνες, η Επιτροπή είχε απαιτήσει την κοινοποίησή του και από μια σημείωση στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα C. Gulmann προκύπτει ότι η Ιταλική Δημοκρατία δεν απέστειλε το διάταγμα αυτό στην Επιτροπή παρά μόνο μετά την παρέλευση της προθεσμίας που έτασσε η αιτιολογημένη γνώμη προς λήψη των αναγκαίων μέτρων. Μολονότι τα μέρη αναφέρθηκαν εκτενώς στο ζήτημα του μη αντιταξίμου προς τρίτους, ο γενικός εισαγγελέας C. Gulmann παρατήρησε ότι το Δικαστήριο, σύμφωνα με τη νομολογία του, δεν μπορούσε να λάβει θέση παρά μόνο επί του αντικειμένου του αιτήματος που είχε διατυπώσει η Επιτροπή με την προσφυγή της. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο καταδίκασε απλώς την Ιταλική Δημοκρατία για παράβαση των άρθρων 8 και 9 της οδηγίας 83/189.

5 — Απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-132/92, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1993, σ. I-4707).

Το άμεσο αποτέλεσμα των άρθρων 8 και 9 της οδηγίας 83/189 και το ζήτημα εάν η εθνική ρύθμιση που δεν έχει κοινοποιηθεί προηγουμένως υπό μορφή σχεδίου μπορεί να αντιτάσσεται προς τρίτους αποτέλεσαν το αντικείμενο δύο προδικαστικών ερωτημάτων στην υπόθεση Decoster [6]. Το Δικαστήριο ωστόσο θεώρησε ότι η απάντηση σε ένα άλλο ερώτημα είχε μεγαλύτερη σημασία για το αντικείμενο της διαφοράς και του έδινε τη δυνατότητα να παράσχει επαρκή στοιχεία ερμηνείας στο αιτούν δικαστήριο, πράγμα που καθιστούσε περιττή την απάντηση στα σχετικά με την οδηγία 83/189 ερωτήματα. Κατά τη διαδικασία εκείνη πάντως διαπιστώθηκε ότι η Γερμανία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο αντιτίθεντο σφοδρά προς την άποψη της Επιτροπής ως προς τα ζητήματα αυτά.

Το πρόβλημα αυτό ετέθη εκ νέου ενώπιον του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-317/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας, για την οποία ο γενικός εισαγγελέας M. Darmon ανέπτυξε τις προτάσεις του στις 15 Δεκεμβρίου 1993. Το ζήτημα ωστόσο εμφανίζεται εκεί υπό τελείως διαφορετική οπτική γωνία, εφόσον η εθνική ρύθμιση που δεν κοινοποιήθηκε προηγουμένως υπό μορφή σχεδίου είναι αντίθετη προς το άρθρο 30 της Συνθήκης. Κατά τον γενικό εισαγγελέα M. Darmon, η παράβαση του άρθρου 30 της Συνθήκης συνοδεύεται από παράβαση του άρθρου 8 της οδηγίας. Ο γενικός εισαγγελέας δεν δέχεται ότι συντρέχει παράβαση του άρθρου 9 της οδηγίας, αφού η διάταξη αυτή δεν βρίσκει εφαρμογή παρά αφού υπάρξει κοινοποίηση σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας, η οποία ακριβώς παραλείφθηκε στην υπόθεση εκείνη. Όσο για το ζήτημα του μη αντιταξίμου προς τρίτους, ο γενικός εισαγγελέας θεωρεί ότι αυτό δεν μπορεί να τύχει απαντήσεως στο πλαίσιο της εν λόγω προσφυγής.

6 — Απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1993, C- 69/91, Decoster (Συλλογή 1993, σ. I-5335).

**Καθορισμός του αντικειμένου των προσφυγών**

8. Μολονότι το μόνο αίτημα της Επιτροπής είναι να αναγνωριστεί ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας 83/189, η αντίκρουση του Βασιλείου των Κάτω Χωρών αφορά ένα άλλο ζήτημα. Πράγματι, το καθού ουδέποτε αμφισβήτησε ότι παρέλειψε να κοινοποιήσει τα διάφορα νομοσχέδιά του σύμφωνα με τη διαδικασία των άρθρων 8 και 9 της οδηγίας 83/189. Αυτό που αμφισβητεί είναι οι υποχρεώσεις που θέλησε να του επιβάλει η Επιτροπή κατ' εφαρμογή της θέσεώς της περί του αμέσου αποτελέσματος της οδηγίας και του μη αντιταξίμου προς τρίτους των εθνικών ρυθμίσεων που δεν έχουν κοινοποιηθεί.

Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής επιβεβαίωσε ότι το αντικείμενο της προσφυγής είναι περιορισμένο, και συγκεκριμένα ότι συνίσταται στην αναγνώριση της παραβάσεως που οφείλεται στην παράλειψη κοινοποιήσεως του σχεδίου των ρυθμίσεων. Κατ' αυτόν, το ίδιο επίσης αντικείμενο είχαν τα έγγραφα οχλήσεως και οι αιτιολογημένες γνώμες. Από μια προσεκτική εξέταση των διαφόρων εγγράφων που επισυνάπτονται στην προσφυγή της Επιτροπής συνάγεται ωστόσο ότι το αντικείμενο αυτών των εγγράφων θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως ευρύτερο από μια απλή πρόσκληση προς υποβολή παρατηρήσεων ως προς την ύπαρξη παραβάσεως. Η Επιτροπή αναφέρθηκε ρητώς στην αναστολή εφαρμογής ή στην ανάκληση των νομοθετικών κανόνων (στο πρωτότυπο ολλανδικό κείμενο: «dient te worden opgesc-

hort» [7] και «moet worden ingetrokken» [8]) και ανέπτυξε τη θέση της περί του μη αντιταξίμου προς τρίτους των τεχνικών κανόνων που δεν έχουν κοινοποιηθεί υπό μορφή σχεδίου.

9. Δεν αρνούμαι ότι η θέση αυτή, στην οποία η Επιτροπή φαίνεται να αποδίδει μεγάλη σημασία, παρουσιάζει ενδιαφέρον. Συναφώς, αν η Επιτροπή θεωρεί τη θέση αυτή ως απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία της διαδικασίας που καθιέρωσε η οδηγία 83/189, διερωτάται κανείς γιατί δεν πρότεινε ποτέ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο να την υιοθετήσουν, εκδίδοντας σχετική τροποποιητική οδηγία. Εν πάση περιπτώσει, όπως και ο γενικός εισαγγελέας M. Darmon [9], θεωρώ και εγώ ότι η προσφυγή λόγω παραβάσεως δεν είναι το καταλληλότερο πλαίσιο προς εξέταση της ορθότητας αυτής της θέσεως. Έργο του Δικαστηρίου είναι να διαπιστώνει αν υπάρχει ή όχι παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει το οικείο κράτος μέλος από το κοινοτικό δίκαιο, εν προκειμένω από τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας. Έργο του Δικαστηρίου δεν είναι να αποφαίνεται, στο πλαίσιο των προσφυγών αυτών, επί των επιπτώσεων που μπορεί να έχει η τυχόν αναγνώριση της παραβάσεως επί της εσωτερικής έννομης τάξης των κρατών μελών. Όντως, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 171 της Συνθήκης, στα εθνικά δικαστήρια εναπόκειται να συνάγουν τις συνέπειες των αποφάσεων του Δικαστηρίου και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε το κοινοτικό δίκαιο να αναπτύσσει πλήρως τα αποτελέσματά του [10].

Ορθώς επομένως η Επιτροπή αναγνώρισε, τηρώντας άλλωστε συναφώς τη νομολογία του Δικαστηρίου, ότι το αντικείμενο των προσφυγών οροθετείται επακριβώς από τα αιτήματα που υπέβαλε με τα δικόγραφα των προσφυγών της.

Εντούτοις, η διατύπωση των αιτημάτων αυτών κατέλειπε ακόμη ορισμένες αμφιβολίες, καθότι ο ισχυρισμός περί παραβάσεως, η οποία συνίστατο στη μη κοινοποίηση της ρυθμίσεως υπό μορφή σχεδίου, αφορούσε το άρθρο 8 της οδηγίας, ενώ στα αιτήματα αναφερόταν επίσης το άρθρο 9 της οδηγίας, το οποίο αφορά την αναστολή της τελικής εγκρίσεως του σχεδίου τεχνικού κανόνα. Απαντώντας στην ερώτηση που του υποβλήθηκε συναφώς, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής διευκρίνισε ότι οι προσφυγές αφορούσαν αποκλειστικώς τη μη κοινοποίηση των τεχνικών κανόνων. Θεωρώ συνεπώς ότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου δεν μπορούν παρά να αφορούν το άρθρο 8 της οδηγίας και μόνο, ενώ η αναφορά στο άρθρο 9 παρέλκει εν προκειμένω [11].

**Εκτίμηση του εννόμου συμφέροντος**

10. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος του Βασιλείου των Κάτω Χωρών εξέφρασε επανειλημμένως την ικανοποίησή του για τις διευκρινίσεις της Επιτροπής ως προς το αντικείμενο των προσφυγών. Αμφισβήτησε ωστόσο, όπως και με

7 — Έγγραφο σχλήσεως της 16ης Οκτωβρίου 1989 στο πλαίσιο της διαδικασίας της σχετικής με την απόφαση περί μετρητών ηλεκτρισμού.

8 — Αιτιολογημένη γνώμη της 30ής Οκτωβρίου 1989, στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας.

9 — Προτάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 1993 στην υπόθεση C-317/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας (απόφαση της 1ης Ιουνίου 1994, Συλλογή 1994, σ. I-2039, I-2042, παράγραφος 67).

10 — Αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 1982, 314/81, 315/81, 316/81 και 83/82, Waterkeyn (Συλλογή 1982, σ. 4337, σκέψη 16), και της 19ης Ιανουαρίου 1993, C-101/91, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1993, σ. I-191, σκέψη 24).

11 — Βλ. συναφώς τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Darmon της 15ης Δεκεμβρίου 1993 στην υπόθεση C-317/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας (απόφαση της 1ης Ιουνίου 1994, Συλλογή 1994, σ. I-2039, I-2042, παράγραφοι 65 και 66).

τα υπομνήματα ανταπαντήσεως, το έννομο συμφέρον της Επιτροπής να ζητήσει την αναγνώριση μιας παραβάσεως που ο ίδιος ουδέποτε αμφισβήτησε.

Το επιχείρημα αυτό όμως δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Πράγματι, η Επιτροπή είναι αυτή που θα εκτιμήσει τη σκοπιμότητα μιας προσφυγής λόγω παραβάσεως και, κατά τη συζήτηση, ο εκπρόσωπός της υπογράμμισε συναφώς την ανησυχία της Επιτροπής για τη μη τήρηση της διαδικασίας κοινοποιήσεως που προβλέπει η οδηγία, και συγκεκριμένα από το Βασίλειο των Κάτω Χωρών και για νομοθετήματα που εκδόθηκαν μετά τα έγγραφα οχλήσεως και τις αιτιολογημένες γνώμες στις παρούσες υποθέσεις. Όπως διευκρίνισε ο γενικός εισαγγελέας Tesauro με τις προτάσεις του στην υπόθεση της γέφυρας επί του Storebælt [12], «πρέπει εν πάση περιπτώσει να θεωρήσουμε ότι κατά τεκμήριο η Επιτροπή έχει έννομο συμφέρον, όταν κινεί τη διαδικασία του άρθρου 169, ακόμη και στην περίπτωση που η παράβαση δεν αμφισβητείται».

Το συμφέρον αυτό εξάλλου μπορεί να συνίσταται στη διαπίστωση της παραβάσεως για το παρελθόν, με δεδομένες τις επιπτώσεις που η διαπίστωση αυτή μπορεί να έχει στην έννομη τάξη των κρατών μελών, όπου, όπως είπαμε, στις αρμόδιες αρχές και κυρίως στα δικαστήρια εναπόκειται να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε το κοινοτικό δίκαιο να αναπτύσσει πλήρως τα αποτελέσματά του.

12 — Προτάσεις της 17ης Νοεμβρίου 1992 στην υπόθεση C-243/89, Επιτροπή κατά Δανίας (Συλλογή 1993, σ. I-3373, I-3379). Η απόφαση του Δικαστηρίου εκδόθηκε στις 22 Ιουνίου 1993 (Συλλογή 1993, σ. I-3353).

**Επί των δικαστικών εξόδων**

Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος του Βασιλείου των Κάτω Χωρών ζήτησε από το Δικαστήριο να λάβει υπόψη του τη σύγχυση που προκάλεσε η Επιτροπή ως προς το πραγματικό αντικείμενο των προσφυγών, όταν θα αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Πράγματι, κατά το άρθρο 69, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο είναι δυνατό να κατανείμει τα έξοδα, όταν συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι.

Νομίζω ότι εν προκειμένω συντρέχουν τέτοιοι εξαιρετικοί λόγοι. Αν και η διάσταση μεταξύ του αντικειμένου των εγγράφων οχλήσεως, του αντικειμένου των αιτιολογημένων γνωμών και του αντικειμένου των προσφυγών λόγω παραβάσεως δεν έθιξε τα δικαιώματα άμυνας του Βασιλείου των Κάτω Χωρών (εφόσον του δόθηκε κατ' ανάγκην η ευκαιρία να εκθέσει τις παρατηρήσεις του ως προς την ενδεχόμενη ύπαρξη των παραβάσεων των άρθρων 8 και 9 της οδηγίας), διαπιστώνεται ωστόσο ότι αυτή η αποδοτέα στην Επιτροπή έλλειψη σαφήνειας οπωσδήποτε κατέστησε την άμυνα αυτή δυσχερέστερη. Το αντικείμενο εξάλλου των εγγράφων οχλήσεως και των αιτιολογημένων γνωμών δεν ήταν τελείως σαφές ούτε για την ίδια την Επιτροπή, αφού, κατά τον εκπρόσωπό της, σε αυτές δεν γινόταν αναφορά σε «αναστολή» εφαρμογής των νομοθετημάτων, ενώ το ίδιο το κείμενο των εγγράφων θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την αντίθετη έννοια. Προτείνω επομένως στο Δικαστήριο να κατανείμει τα έξοδα.

**Πρόταση**

Κατόπιν της ανωτέρω αναλύσεως, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

Στην υπόθεση C-52/93

«1) Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, προβαίνοντας στις 9 Οκτωβρίου 1990 στην τροποποίηση XIII του κανονισμού PVS περί προδιαγραφών ποιότητας για τους βολβούς ανθέων (ίριδας, κρίνου) χωρίς προηγουμένως να κοινοποιήσει το νομοθέτημα αυτό στην Επιτροπή υπό μορφή σχεδίου, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8 της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών.

2) Κάθε διάδικος φέρει τα έξοδά του.»

Στην υπόθεση C-61/93

«1) Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, εκδίδοντας: 1) στις 16 Ιανουαρίου 1989 απόφαση περί μετρητών κιλοβατωρών, 2) στις 24 Αυγούστου 1988 απόφαση που τροποποίησε την κανονιστική απόφαση περί των προδιαγραφών αντοχής φιαλών για αναψυκτικά και 3) στις 21 Οκτωβρίου 1988 απόφαση που τροποποίησε την απόφαση περί της συστάσεως, της κατατάξεως, της συσκευασίας και της επιθέσεως ετικετών στα παρασιτοκτόνα, χωρίς προηγουμένως να κοινοποιήσει τα νομοθετήματα αυτά στην Επιτροπή υπό μορφή σχεδίου, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8 της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών.

2) Κάθε διάδικος φέρει τα έξοδά του.»